

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จุดมุ่งหมายที่มีความสำคัญมาก คือ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เฟรดเคอริท โฟรเบล (Frederik Froebel) บิดาแห่งการศึกษาอนุบาลมีความเชื่อว่า ครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดในทางสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ¹ เฮเลน โทมัส ปีเตอร์สัน (Helen Thomas Peterson) ให้ความเห็นในเรื่องจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอนุบาลว่า เพื่อสนับสนุนนักเรียนในการแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์² อีดิธ เอ็ม ลีโอนาร์ด, โดโรธี ดี แวนเดอแมน และ ลิลเลียน อี ไมล์ (Edith M. Leonard, Dorothy D. VanDeman and Lillian E. Miles) ได้กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาแก่เด็กอนุบาลประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย 6 ข้อ คือ

1. ทักษะชีวิต
2. พฤติกรรมที่เหมาะสม
3. เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและชื่นชมต่อสิ่งนั้น

¹ O.C.Watson and Others (Comps) Longman English Larousse (Great Britain : Hazel Watson and Viney, 1968), p.446 อ้างถึงใน พิชัย สันตภิรมย์, "การใช้จุดประสงค์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 2.

² Helen Thomas Peterson, Kindergarten the key of the child Growth (New York : Experssion Press, 1958), p.22.

4. การแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์
5. มีอิสระในการคิดและแก้ปัญหา
6. มีความเข้าใจในความรู้และทักษะต่าง ๆ ¹

นอกจากนี้ อี.เอล.วิกเมอร์ (E.L.Widmer) ยังกล่าวอีกว่า โรงเรียนอนุบาลที่จัดโปรแกรมการเรียนการสอนอย่างถื่น จะต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแสดงละคร การสังเกตโดยการสัมผัส การทดลอง และการรับรู้โดยการให้เด็กได้ไขว่คว้าหาสัมผัสดังกล่าว

ส่วนในประเทศไทยนั้น ความมุ่งหมายของการอนุบาลศึกษา ได้มีข้อหนึ่ง กล่าวไว้ เพื่ออบรมเด็กให้มีความสังเกต มีไหวพริบ เฉลียวฉลาด กิจหาเหตุผลให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง มีความพากเพียร พยายาม และอดทน ไม่จับจุก ³

1

Edith M. Leonard, Dorothy D. VanDeman and Lillian E. Miles, Foundations of Learning in Childhood Education. (Columbus Ohio : Charles E. Merrill Publishing Co., 1963), p.45.

2

E.L.Widmer, Early Childhood Education Rediscovered, Edited by Joe L. Frost (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1968), p.22.

3

กรมการฝึกหัดครู, การอนุบาลศึกษา และประวัติการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 10.

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย คือ การส่งเสริมการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์

คุณค่าของการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์

การส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ เยอวภา เกษะกุลกุล คุุ้ไ้กระบุถึงข้อคิดของ อาเธอร์ เจ. เจอซิล (Arther J. Jersild) ว่าความคิดสร้างสรรค์มีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็กดังนี้

1. ความเป็นอิสระ กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางสร้างสรรค์จะเป็นการส่งเสริมอิสรภาพในการทำงาน เช่น กิจกรรมทางดนตรี วาดภาพ การแสดงละคร หรือการใช้วัสดุต่าง ๆ

2. สนุกสนาน เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งผู้ใหญ่ควรทำเป็นตัวอย่างโดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก การพัฒนาสุนทรียภาพให้แก่เด็กทำได้โดยให้เด็กเห็นว่าทุก ๆ อย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้รู้จักสังเกตเห็นสิ่งที่ไม่เหมือนสิ่งธรรมดาสามัญ ให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และหัดให้เขาสนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว

3. ความพอใจและความสนุกสนาน ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เด็กควรทำด้วยความพอใจ และมีความสนุกสนาน การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถทางสร้างสรรค์ จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ช่วยส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดี และมีความสามารถหลายอย่าง องค์ประกอบที่จะช่วยให้เด็กเกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่ทำกิจกรรม คือ เวลา และสถานที่ เด็กต้องการเวลาทำงานมากพอที่เขาจะทำได้เสร็จตามความพอใจ และเด็กต้องการเนื้อที่กว้างขวางพอที่จะเล่นสิ่งต่าง ๆ ได้สนุกสนาน

4. การผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจ และความก้าวร้าวลง

5. การสร้างนิสัยการทำงานที่ดี ในขณะที่เด็กทำงานต่าง ๆ ครูควรสอนระเบียบและนิสัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หนีให้เด็กรู้จักเก็บของเป็นที่ ล้างมือ เมื่อทำงานต่าง ๆ เสร็จแล้วเป็นต้น

6. การพัฒนากล้ามเนื้อมือ เด็กทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อทั้งใหญ่และเล็กได้ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จากการเล่นดนตรี การเคลื่อนไหว การเล่นบล็อก การเล่นเครื่องสนาม และพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ สี การถ่ายภาพ ตัดต่อ การเล่นกระดานตะปู

7. การสำรวจ ค้นหา ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัตถุต่าง ๆ ซ้ำ ๆ กัน เพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กจะใช้ความคิดริเริ่ม และจินตนาการของเขา ค้นหา สำรวจ ฝึกฝน และสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นจากการใช้วัสดุซ้ำ ๆ กัน ดังนั้นครูจึงควรจัดหาวัสดุต่าง ๆ ไว้ให้เด็กมีโอกาสพัฒนาการทดลองของตน เช่น กลองยาสีฟัน เปลือกไข่ และเศษวัสดุเหลือ เพื่อให้เขาฝึกสมมติเป็นนักก่อสร้าง หรือ สถาปนิก¹

005383

1

Arther J. Jersild, "Creative Expression,"

Children go Forth (New York : Macmillan Publishing Co., 1972),

p. 153-158. อ้างถึงใน เขาวภา เกษะคุปต์, "การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์,

"เอกสารประกอบการสอนวิชา การศึกษาเด็กเล็ก คณะศึกษามหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522 (อักษรสำนวนา)

นอกจากนี้ อลิซาเบท บี เฮิร์ลล็อก (Elizabeth B. Hurlock)
ได้กล่าวถึงคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ว่า

ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุก ความสุข และความพอใจแก่เด็กมาก และสิ่ง
เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเขา ไม่มีอะไรที่จะสร้างคามพอใจ และ
สนุกสนุกสนานเท่ากับโครงสร้างสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมาจากยัตย์ของเขาเอง ไมว่าจะเป็น
บ้านที่สร้างขึ้นมาจากการกลับแถว แล้วเอาประตูหน้าต่าง หรือภาพวาดสุนัข
ของเขา และไม่มีอะไรที่จะทำให้เขารู้สึกห่อหุ้มใหญ่โตเท่ากับ งานสร้างสรรค์
ของเขาถูกตำหนิ ถูกดูถูก หรือ ถูกว่าสิ่งที่เขาสร้างนั้นไม่เหมือนของจริง

ชาลส์ อี. อินทรประวัติ ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความ
จำเป็นต่อชีวิตดังนี้

ในการให้การศึกษาแก่เด็กนั้น เราไม่สามารถจะสอนเขาทุกสิ่งทุกอย่างที่
จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของเขาได้ เราสอนเขาได้บางอย่าง เด็กจะต้อง
หาหนทางเอาเองว่าจะเอาความรู้ที่ครูสอนนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาใดอย่างไร
แน่นอนที่สุดเด็กที่มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ย่อมมีโอกาสในการใช้ความ
รู้ที่ได้กวาง เด็กที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์เลย ถ้าเราสอนแต่ความรู้ โดย
ไม่สอนให้รู้จักคิด²

1

Elizabeth B. Hurlock, Child Development, 5d ed.
(New York : McGraw - Hill Book Co., 1972), 319.

2

ชาลส์ อี. อินทรประวัติ, "ระเบียบวินัยกับความคิดสร้างสรรค์," วิทยาสาร
(8 กรกฎาคม 2518) : 19.

ความเห็นสอดคล้องกับ อารี สันตผล¹ ทักล่าวว่า การศึกษาเพื่อการสร้าง
สรรคเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบันนี้ เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงมีปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น
ตลอดเวลา เยาวชนไทยจะต้องได้รับการฝึกใหญ่จกการคิดใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหา¹

การแสดงออกทางคามคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

เลสเทอร์ ดี โครว์ และ อลิส โครว์ (Lester D. Crow and
Alice Crow), ทักล่าวว่า

จินตนาการของเด็กนั้นตองการโอกาสในการทวูแสดงออก ในอดีต พ่อแม่ และ
ครู เป็นแนววงกฎเกณฑ์ให้แกเด็ก ในการเรียนรูสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นตอการดำรง
ชีวิตตอไป ซึ่งการเรียนรูดังกล่าวคือ การอ่าน การคิดเลข ซึ่งพบวามีความ
สำคัญยิ่งแต่ตอมา พ่อแม่ และครู ก็เริ่มเชวใจวาลิ่งที่มีความสำคัญทักใช้มกับ
ความรูต่าง ๆ นั่นคือ การพัฒนาเด็กในเรื่องจินตนาการและการกระตุ้นให้
เด็กกลาแสดงออก ในสิ่งที่เขาสนใจรวมทั้งความสามารถในการคิดสร้างสรรค์
โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เช่น การเตนร่า ดนตรี การวาดภาพ การเขียนแบบ
สร้างสรรค์¹

ทอรรานซ์ ทักล่าวถึงการสังเกตของลักษณะและขณะในเรื่องจินตนาการ
ของเด็กอายุ 4-6 ปีว่า

1

อารี สันตผล, "วิธีสอนแบบสร้างจิตวิภา", ประชาศึกษา
(8 มีนาคม 2511) : 424.

2

Lester D. Crow and Alice Crow, Child Psychology,
p.106.

เด็กวัยจะมีจินตนาการดี แต่จากการสังเกตพบว่าในช่วงกลางของวัยนี้
 จินตนาการจะลดต่ำลง ในวงตนเองเด็กโต เรียนรู้ทักษะ ทักษะแผนงาน
 เด็กโต เรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่จากการเล่นตามบทบาทผู้ใหญ่ ความอยากรู้อยากเห็น ทำให้เกิดคนหาความจริง และความถูกต้อง แม้ในเรื่งอื่น
 เป็นที่น่าอัศจรรย์สำหรับเด็กโต คุณอนเด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ
 ที่ห่างไกลกันได้ แม้วางจะไม่เข้าใจเหตุผลหรือความสัมพันธ์ก็ตาม เด็ก
 วัยนี้จะพยายามทดลองการเล่นที่เป็นจินตนาการเป็นบทบาทต่าง ๆ ใน
 ช่วงนี้เองที่เด็ก เริ่มสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น เริ่มนึกถึงวิธีที่จะทำใหตนเอง
 เป็นที่ชอบพอของคนอื่น การพัฒนาความมั่นใจในช่วงนี้ทำได้โดยการใช้
 การสร้างสรรค์ทางศิลปะ และการเล่นเกมต่าง ๆ การสร้างสูตรของ
 เด็กวัย 4-6 ขวบนี้ ไม่ควรประเมินผลโดยโ้มาตรฐานของผู้ใหญ่¹

เซอร์ลอค ได้กล่าวถึงการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
 ในเรื่อง การเล่นเกมสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

การเล่นแบบสร้างสรรค์เป็นทริจิกและนิยมที่สุด คือ การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ
 และการวาดภาพ

ก. การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เด็กจะประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ จาก โคลนทราย, แท่งไม้
 ดินเหนียว สี, กระดาษ เป็นต้น ในโรงเรียนอนุบาล เด็กจะสนใจการเล่นสร้าง
 ตึกจากแท่งไม้ การระบายสี การวาดภาพจากกระดาษที่กำหนดให้ หรือ การทำ
 ภาพจากเศษผ้า เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะรู้อะไรของอย่างเดียวกันทำ แต่การ
 สร้างของทุก ๆ อย่างจะสะท้อนให้เห็นแบบแผนที่เหมาะสมกับเพศของเขา เด็กเล็ก
 จะพอใจกับสิ่งที่เขาทำไปไม่ว่าจะเป็นอย่างไร เด็กโตจะรู้สึกว่ามีอะไรเป็น เรื่อง
 สำคัญ โดยเฉพาะการระบายสี และการวาดภาพ ถ้าเขาคิดว่ายังไม่ดีพอ เขา
 อาจจะซ่อน หรือทำลายผลงานของเขา ถ้าคนอื่นยื่นยื่นจะดูให้ดู

ข. การวาดภาพ การวาดภาพของเด็กที่มความคิดสร้างสรรค์จะไม่เป็นตาม
 ใฝ่ฝันแบบคนอื่น หรือวาดเหมือนสิ่งของที่จะวาดโดยตรง แต่เด็กจะวาดสิ่งต่าง ๆ
 อย่างที่เขาจำมันได้ และวาดอย่างที่เขาอยากจะเป็น มันเป็น เขาจะไม่สนใจเกี่ยว
 กับ มิติ สัดส่วน หรือ ความสัมพันธ์ของภาพ เขาอาจจะวาดรายละเอียดที่เขา

สนใจลงไป เช่น กระจกใสโคท แต่เขาอาจจะลืมสิ่งสำคัญ เช่น เขาของคุณ
เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน ภาพวาดของเขาจะมี มิติ ความสัมพันธ์ระหว่าง
ขนาด ความสมบูรณ์ของรายละเอียด เมื่อเวลาผ่านไปควมผลของการได้รับ
คำแนะนำอย่างมีแบบแผนในการวาดภาพจากโรงเรียน ทำให้เขามีความคิด
สร้างสรรค์น้อยลง นอกจากเขาจะมีพรสวรรค์จริง ๆ

ภาพวาดของเด็กเล็กมักจะเลียนแบบวัตถุที่รู้จัก และคุ้นเคย ยากที่จะ
มีการออกแบบเอง การวาดภาพมนุษย์เป็นสิ่งที่ยากที่สุด การวาดภาพ
ผู้ใหญ่จะมีมากกว่าการวาดภาพเด็ก เด็กจะวาดภาพยานและต้นไม้ มากกว่า
วาดภาพสัตว์¹

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมด้านศิลปะ

เวอร์นา ฮิลเดบรันด์ (Verna Hildebrand) กล่าวว่ากิจกรรมทาง
ด้านศิลปะมีความสำคัญยิ่งในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน สำหรับเด็กปฐมวัย และมีขอ
เสนอแนะ ในการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะ 10 ข้อดังนี้คือ

1. ให้ความสำคัญในกระบวนการทำงานของเด็กมากกว่าจะคำนึงถึงผลงาน
ของเด็ก
2. ให้ความสำคัญสนับสนุนการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์โดยหลีกเลี่ยง
การให้เด็กวาดลอกเลียนแบบ หรือวาดภาพระบายสีจากสมุดภาพ ซึ่งทำให้เด็กไม่ได้ใช้ความ
คิดอิสระ ซึ่งทั้งสองแบบนี้มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์
3. แสดงความชื่นชมต่อผลงานความก้าวหน้าของเด็ก
4. วางแผนและเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กให้พร้อม
5. ควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กสามารถหยิบไถ่กายและสะดวกใน
การใช้

¹

Hurlock, *Child Development*, 5d ed, p.327-329.

6. ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่ว่า "กำลังทำอะไรอยู่" หรือ "ทำอะไรที่เด็กทำอะไร"

7. ฝึกฝนและแนะนำให้เด็กได้ลองฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการแสดงออก และมีทัศนคติที่ดี ต่องานศิลปะ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็กด้วย

8. ให้คิดว่า กิจกรรมทางด้านศิลปะมีความสำคัญเหมือนกับการจัดประสบการณ์ในการเขียนและการอ่าน

9. ให้ความรู้ในด้านศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด และรูปร่าง แก่เด็ก

10. อธิบายให้เด็กเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะแก่เด็ก ¹

การแสดงออกทางด้านศิลปะของเด็กปฐมวัย

เฮเลน โทมัส ปีเตอร์สัน กล่าวว่า "เด็กทุกคนมีขีดชั้นของความสามารถของความคิดสร้างสรรค์ในด้านศิลปะแตกต่างกัน แต่เด็กแต่ละคนก็สามารถที่จะปรับปรุงและพัฒนาขึ้นได้ภายในขอบเขต และความสามารถของตน เช่นเดียวกัน" ²

นอกจากนี้ เขายังกล่าวอีกตอนหนึ่งว่า

เด็กอนุบาลมีความคิดสร้างสรรค์ และต้องการที่จะแสดงออกทั้งด้านความคิดและความรู้สึกต่าง ๆ ศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งในการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเด็กต้องการโอกาสที่จะได้แสดงออก อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก และ

1

Verma Hildebrand, Guiding Young Children
(New York : Macmillan Publishing Co., 1975), p.228-229.

2

Peterson, Kindergarten the key to Child Growth,
p.101.

ความเข้าใจ รวมทั้งบุคลิกภาพ และความเป็นอิสระของเด็กถูกคุกคามได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ภายหลังจากประสบการณ์และจินตนาการของเด็กแต่ละคนนั่นเอง¹

ภัทธา สุคนธ์ทรัพย์ อธิบายว่า ขั้นเริ่มต้นของการเขียนภาพที่ใหม่ความหมาย (Preschematic Stage) นั้น มีดังนี้

"เด็กที่มีอายุราว 4-7 ขวบ ขั้นนี้เป็นขั้นเริ่มต้นของการแสดงออกถึงความหมาย ซึ่งในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการขีดเขียนที่ไม่มีรูปร่างไปสู่การเขียน หรือสร้างใหม่ปรากฏรูปร่างใด ภาพที่เด็กเขียนจะมีความหมายแก่ตัวเด็กเอง เป็นผลจากการที่เด็กพยายามสนองความต้องการของตนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาพที่ตนเขียน กับความจริงของโลกภายนอก ภาพที่เด็กวาดจะมีความหมายขององค์ประกอบดังนี้

ก. รูปทูน เขียนวงกลมเป็นสัญลักษณ์ของศีรษะ เส้นยาวเป็นแขน หัวใจ ขา ในระยะต้น ๆ ในระยะท้าย ๆ ของขั้นนี้อาจมีลำตัว หน้าตาเพิ่มขึ้น แต่เส้นที่เขียนยังเป็นเพียงสัญลักษณ์ของส่วนนั้น ๆ

ข. ของไฟ ไม่มีระเบียบ เด็กไม่เข้าใจว่าควรจะเขียนรูปนั้นลงตรงไหนจึงจะเหมาะสม ไทน์ที่วาง เด็กอาจจะเขียนสิ่งต่าง ๆ ลงตรงนั้น สิ่งที่เด็กเขียนลงในภาพจึงมักกระจัดกระจาย ไม่มีความเกี่ยวของสัมพันธ์กัน

ค. สี เด็กใช้สีตามอารมณ์ สีไหนจะถูกตา หรือตนชอบ ก็ใช้สีนั้น ไม่สัมพันธ์กับความเป็นจริง บางครั้งเด็กอาจใช้สีใดสีหนึ่งตรงตามความเป็นจริงใดเหมือนกัน เมื่อสีของวัตถุนั้นประทับใจเด็ก

ง. การออกแบบ เด็กยังไม่มีความเข้าใจในการออกแบบ จึงยังไม่มี การออกแบบในขั้นนี้²

¹
Ibid.

²

ภัทธา สุคนธ์ทรัพย์, "พัฒนาการทางศิลปะของเด็กไทยในชั้นประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2505), หน้า 7-8, อ้างจาก Lowenfeld, Victor, Creative and Mental Growth. New York : The Macmillan Company, 1957, pp. 64-214.

ภาพเด็กปฐมวัยชอมวาด

เบตตี้ ลาร์ก โฮโรวิทซ์ , ฮิลดา เลวิส และ มาร์ค ลูคา (Betty Lack Horovitz, Hilda Lewis and Mark Luca) ได้กล่าวถึงภาพวาดของเด็กว่า

เด็กได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขาในการวาดภาพ จากการสังเกตภาพวาดของเด็กเขาได้แบ่งลักษณะภาพเด็กวาดออกได้เป็น 4 แบบคือ

1. ภาพวาดตามความสนใจ เด็กจะวาดภาพตามความคิดริเริ่มของตนเอง
2. ภาพวาดอย่างอิสระ เด็กจะวาดภาพจากหัวเรื่องที่กำหนดให้แต่เด็กจะเป็นคนคิดสิ่งที่จะวาดเอง
3. ภาพของจริง เด็กจะวาดภาพจากรูปที่กำหนดให้เป็นแบบอย่าง
4. ภาพวาดตามแบบที่กำหนดให้ เด็กจะวาดภาพโดยลอกเลียนภาพที่เป็นแบบอย่างทุกประการ

ภาพวาดทั้ง 4 แบบนี้ ภาพวาดตามความสนใจและภาพวาดอย่างอิสระเป็นภาพวาดที่สามารถทำให้เข้าใจความสนใจในการวาดภาพของเด็กได้¹

ในปี ค.ศ. 1890 จากการสังเกตการวาดภาพแบบอิสระของเด็กอายุ 5-7 ปี จำนวน 1,570 คน ปรากฏว่าภาพเด็กชอมวาดมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ภาพมนุษย์ ภาพสัตว์ และ ภาพต้นไม้²

¹ Betty Lark Horovitz, Hilda Lewis and Mark Luca, Understanding Children's Art for Better Teaching (Columbus Ohio : Charles E. Merrill Book, 1967), p.28.

² Ibid.

ในปี ค.ศ. 1930 จากการสังเกตการวาดภาพของเด็กกลุ่มเล็ก ตั้งแต่
ชั้น 1 ถึง 4 เป็นระยะเวลา 3 ปีติดต่อกัน ผลปรากฏว่าภาพเด็กชอบวาดมากที่สุด และ
ชอบวาดรอง ๆ ลงไปคือ ภาพมนุษย์ ภาพยานและรถไฟ ภาพเครื่องบิน ภาพเรือ
ภาพรถยนต์ ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้¹

อนัสตาซี และ โฟลีย์ (Anastasi and Foley) ได้ศึกษาและรวบรวม
ภาพวาดและภาพระบายสีของเด็กอายุ 6-12 ปี จาก 41 ประเทศ พบว่าภาพวาดของเด็ก
จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเด็ก ซึ่งสังเกตได้จากรูปที่เด็กเลือกวาด ภาพที่เด็ก
เลือกวาดมากนั้นจะเกี่ยวกับกิจกรรมและอาชีพที่เขาได้พบเห็นอยู่ทุก ๆ วัน เช่น ภาพคน
สัตว์ ต้นไม้ เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นของภาพในแต่ละประเทศก็แตกต่างกันไป
เช่น เด็กอเมริกันอินเดียน เด็กกรีซ และเด็กบราซิล พอใจที่จะวาดสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้าน
ส่วนเด็กจากเคนมารกและญี่ปุ่นก็สนใจสิ่งต่าง ๆ ภายนอกบ้าน นอกจากนี้ในแต่ละประเทศ
ยังนิยมวาดภาพสัตว์ต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น ในออสเตรเลีย วาดจิงโจ้ ในแอฟริกา วาด
อูฐ และในอเมริกาใต้ วาดสมเสร็จ นอกจากนี้ภาพที่เด็กวาดก็แสดงให้เห็นถึงอาชีพที่สำคัญ
ของแต่ละชาติ เช่น ภาพการปั่นคนฟาล์มเพื่อเก็บลูก หรือ ภาพการใช้อูฐในการเดินทาง
ขนส่ง การวาดภาพจากจินตนาการเนื้อหาของภาพวาดก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทาง
ศาสนา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชาติ²

1

Ibid.

2

Ibid., p.29.

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์

เฮอรลอค กล่าวว่ ความคิดสร้างสรรค์ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของชีวิตและสังเกตได้จากการเล่นของเด็ก ¹

เลย์แมน (Lehman) ได้อธิบายว่าขั้นแรกของการพัฒนาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม เช่น สุขภาพ เหตุการณ์ในครอบครัว ความคิดค้นทางการเงิน และการไม่มีเวลาว่าง แต่ไม่มีหลักฐานที่แสดงว่า การลดลงของความคิดสร้างสรรค์จะขึ้นอยู่กับชดจำกัดทางกรรมพันธุ์ ²

แอนดรู (Andrew) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน เขาได้พบว่า คะแนนจินตนาการสูงสุดในช่วงอายุระหว่าง 4-4½ ปี และตกลงทันทีเมื่ออายุ 5 ปี ตอนเด็กเริ่มเข้าเรียนอนุบาล ซึ่งแตกต่างจากกริพเพน (Grippen) ที่สรุปไว้ว่า จินตนาการอย่างสร้างสรรค์จะไม่ค่อยปรากฏในเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ ³

แมคมิลแลน (Macmillan) ได้แบ่งพัฒนาการทางจินตนาการออกเป็น 5 ชั้น คือ ชั้นหนึ่ง เด็กเล็ก ๆ มีความรู้สึกเกี่ยวกับความงามซึ่งคล้าย ๆ จะไปสู่ความรู้

1

Hurlock, Child Development, 5th ed, p.320.

2

Ibid.

3

Torrance, Guiding Creative Talent, p.86.

กึ่งคำกล่าวหา

"เมืองแห่งทองคำซึ่งมีประตูเป็นไข่มุก มีน้ำพุเป็นแก้วเจียรระยับ และมีทองฟุ้งสกปรกไปไม่เคยมมีความมก" เป็นความจริง สำหรับเด็กวัยนี้, ในชั้นที่สอง ระยะเวลาเด็กรู้ถึงความเป็นจริง เด็กจะมีคำถามถึงเหตุถึงผลเชียว "ทำไมมันถึงมกมากมายที่ไม่เป็นทองคำ มีน้ำพุตุงมากมายที่ขุ่นมัว และทองฟุ้งทั่วไปก็มกจนอยู่ตลอดเวลา" ในชั้นที่สาม เด็กเริ่มคิดที่ละน้อย ๆ จากสิ่งที่เด็กได้พบเห็นในโลกแห่งความจริง 1

รูธ กริฟฟิธ (Ruth Griffith) ได้แบ่งพัฒนาการทางการเขียนภาพออกเป็น 11 ชั้น แล้วสัมพันธ์เรื่องกับพัฒนาการทางจินตนาการในเด็กวัยต้น ชั้นต่าง ๆ ดังนี้

1. ชั้นซึกเซย ที่ยังไม่สามารถแยกการเขียนแบบต่าง ๆ ได้
2. สามารถเขียนรูปทรงเรขาคณิตหยาบ ๆ ได้ โดยเฉพาะวงกลม และสี่เหลี่ยม และบอกชื่อได้เช่น ประตู หน้าต่าง แอปเปิล
3. สามารถวาดรูปสิ่งของโดยการใส่เส้นสี่เหลี่ยม หรือ วงกลมเท่านั้น
4. สามารถวาดภาพโดยใช้วงกลมและเส้นให้เป็นภาพคน หรือภาพสัตว์ อันเป็นความสนใจของตน
5. สามารถวาดรูปต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและสามารถตั้งชื่อภาพที่วาดขึ้นได้
6. ให้ความสนใจสิ่งทิวาที่รูปใดรูปหนึ่ง และภาพที่วาดจะเป็นงานที่เด็กเอาใจใส่ และตั้งใจทำอย่างมาก มีรายละเอียดมากขึ้น
7. สามารถวาดรายละเอียดคนในภาพ ให้ความสัมพันธ์กัน

8. ในการวาดแต่ละครั้งเด็กจะวาดเพียงภาพเดียว
9. เด็กจะวาดภาพผสม และยังวาดก็ยังมีความสนุกสนานในการแสดงสิ่งต่าง ๆ ในภาพ
10. สามารถจะพัฒนาการวาดรายละเอียดภายในรูปภาพจากการได้มีโอกาสวาดภาพเป็นจำนวนมาก ¹

เฮอรัลด์ ไคกล่าววว่า ช่วงอายุที่สำคัญที่ผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้แก่ ช่วงอายุ 5-6 ปี ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน เขาได้เรียนรู้ถึงกฎข้อบังคับและระเบียบแบบแผน ตลอดจนหน้าที่ของคนที่จะเป็นผู้ใหญ่ ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ความเคร่งครัดของกฎระเบียบต่าง ๆ จะบิ่กั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ²

ทอร์รานซ์ ไคสังเกตจากจดหมายและโทรศัพท์ที่ได้รับจากผู้ปกครองพบว่า ในวัยเรียนอนุบาลดูเหมือนจะเป็นวัยที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นวัยที่จินตนาการเริ่มลดถอยลง จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า เพราะเหตุใดจินตนาการของเด็กจึงลดถอยในช่วงอายุ 5 ปี รายงานที่คัดลอกจากการบันทึกของพ่อเด็กอนุบาลคนหนึ่ง ไคสะท้อนให้เห็นกระบวนการที่ลูกและคนอื่น ๆ ได้เปลี่ยนแปลงความคิดอย่างน่าสนใจดังนี้

1

Ibid., p.87.

2

Hurlock, Child Development, 5d ed, p.322.

เธอเริ่มเข้าเรียนอนุบาล เธอมีความวิตกกังวลตลอดฤดูร้อน แม่ซาฟจะปลอบใจเธอเสมอว่าจะให้เธอได้รับการสอนอ่านในปีต่อมา เมื่อเรียน ป.1 ในสองสามสัปดาห์แรก ๆ ในโรงเรียนอนุบาล เธอปลื้มปลื้มกับความตื่นเต้นที่ใคร่ทุกวัน เธอกระตุ้นตัวเองที่จะไปโรงเรียน โชว์แอนดเทล (Show and tell) เป็นช่วงเวลาเธอชอบมากที่สุด เธอสะสมใบไม้ 22 ชนิดจากต้นไม้ต่าง ๆ ในสวน แล้วเดินกลิ้งในสมุก พิมพ์ชื่อไว้ข้างกลางแล้วนำไปโชว์และเล่าถึงสิ่งที่ทำให้ใบไม้เปลี่ยนสี ต่อมาเธอก็นำเค้กที่เธอเลี้ยงไว้ไปโชว์พร้อมควยสุญญาภาพวาดแสดงชีวิต และวัฏจักรของปลา สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

ประมาณเดือน พฤศจิกายน เธอเริ่มบ่นว่า เด็กอื่น ๆ หนูแต่ทุกตาไปโชว์แล้วเล่าแต่เรื่องในโทรทัศน์ ความสนใจของเธอเริ่มลดลงทันที เมื่อเธอพบว่า ครูอ่านหนังสือเสียงเอง แทนที่จะให้เด็กเป็นคนอ่าน และความลึกลับก็มาถึงเมื่อครูไม่ยอมอนุญาตให้เธอนำ teach-a time-clock มาแสดงวิธีบอกเวลา แต่เธอให้ศึกษาแทน ความสนใจของเธอเริ่มเปลี่ยนทิศทางว่าสิ่งที่เธอสนใจแตกต่างไปจากคนอื่น เธอเริ่มจดจำคำพูดของครูมากขึ้น และถือเสมือนเป็นหลักเกณฑ์สำหรับสิ่งอื่น ๆ กาย

ความสนใจของเธอกลับคืนมาอีก เมื่อครูบอกว่าให้เธอนำกล่องกระดาษและหนังสือเกี่ยวกับดาราศาสตร์มาไครระหว่างสัปดาห์ที่เรียนเกี่ยวกับอวกาศ อย่างไรก็ตาม ครูก็ยังไม่ว่าใจคำอธิบายของเธอเกี่ยวกับกล่องและครูดูเห็นกล่องไปยังดวงอาทิตย์โดยไม่ถูกทิศทาง ในระหว่างที่พยายามดูดวงดาวในครวณเอง เธอยอมรับคำพูดของครู และไม่กล้าบอกความคิด และให้เปลี่ยนทางใหม่ จากนั้นมาเธอก็ไม่ยอมนำอะไรไปแสดงอีกเลย และพูดถึงแควาเมื่อไหร่จะถึงวันหยุดพักผ่อนเสียที¹

จากการสังเกตและจับบันทึกของผู้ปกครองนักเรียนอนุบาลดังกล่าวมาแล้วจะทำให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้น แม้จะเป็นสิ่งที่เด็กทุกคนเป็นเจ้าของอยู่แล้ว แต่ถาหากความเข้าใจและทัศนคติที่ต่อความคิดสร้างสรรค์ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก อาทิ พ่อ แม่ ครู แล้วก็จะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กหยุดชะงักหรือพัฒนาไปไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง และ ผู้ใกล้ชิดเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก

ลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

มาเบล อีฟลิน มิลเลอร์ (Mabel Evelyn Miller) กล่าวว่า

เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเล่าเรื่องในแนวที่เขาสนใจจากภาพจากสิ่งที่เขาเห็น
แต่แน่นอน ภาพที่เขาว่ากันจะไม่เหมือนอย่างทุกครูกำลัง จะให้เขาเห็นและวาด
ออกมา เช่น ถูกรูถามว่า บ้านคืออะไร เด็กส่วนใหญ่ หรือเกือบทุกคนจะตอบว่า
บ้าน เป็นสถานที่ที่เราอยู่อาศัย หรือ บ้านทำจากวัสดุต่างๆ ไม้ หิน และ บาง
ครั้งทำจากหินะ แต่ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะตอบว่า บ้านจะทำให้เราสบาย
และอบอุ่น และ ฝันจะพยายามมีบ้านหลาย ๆ แบบ บ้านในโพรงต้นไม้ บ้านอยู่ใน
หลังเต่า แต่ฉันมีความมั่นคงจะมีที่เดียว ถ้าจะอยู่ที่พื้นดิน ในบ้านของงู ¹

เออร์เนสต์ อาร์ ฮิลการ์ด และ ริชาร์ด ซี แอทกินสัน (Ernest R.
Hilgard and Richard C. Atkinson) กล่าวว่าเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์
เป็นผู้ที่มีความคิดอิสระ ไม่ชอบตามแบบใคร ชอบคิดหรือทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่
และเป็นผู้อารมณ์ขัน ²

คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers) ให้คำนิยามลักษณะของคนที่มีความคิดสร้าง
สรรค์ดังนี้ 1. รับประสบการณ์ต่าง ๆ ไม่หลีกเลี่ยงหนีหลบถอย

2. ทำงานเพื่อความสุขของตนเอง มีใจเพื่อหวังการประเมินผลยกย่องจาก
คนอื่น เช่น นักวาด นักเขียน

1

Mabel Evelyn Miller, A Practical Guide for
kindergarten Teachers. (West Nyack, N.Y. : Paker Publishing
Company, 1970), p.196.

2

Ernest R. Hilgard, and Richard C. Atkinson, Introduction
to Psychology (New York: Harcourt, Brace and World, 1967), p.365.

3. มีความสามารถที่จะคิดและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ¹

ไฮโรวิทซ์, เลวิส และ ลูคา ไก้กล่าวถึง แมคคินนอน (Mackinon) ซึ่งพบว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นคนที่อยากรู้ อยากเห็น รับความคิองายและกระตือรือร้นที่จะรับประสบการณ์ต่าง ๆ ²

ประเทิน มหาชันธิ์ ไก้กล่าวถึงลักษณะของภาพที่เด็กซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์ วาดไว้ดังนี้

1. มักหาเรื่องราวที่แปลก ๆ และเหมาะสมมาวาดได้

2. เด็กจะปรับปรุงสัญลักษณ์ที่เขาวาดอยู่เสมอ เช่น แยกอเนกเขาวาดปาก เป็นขีด (-) เฉย ๆ และวาดตาเป็นเพียงจุด (.) เด็กที่เจริญทางสร้างสรรค์จะสามารถแก้ไขปรับปรุงการวาดให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

3. เด็กรู้จักประดิษฐ์เรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นวาดได้ทั้งรู้จักตั้งชื่อภาพของตนได้อย่างเหมาะสม ³

1

อารี สัททนต์วี , "วิธีสอนแบบสร้างสรรค์," ประชาศึกษา (8 มีนาคม 2511) : 428.

2

Horovitz, Lewis and Luca, Understanding Children's Art for Better teaching , p.168.

3

ประเทิน มหาชันธิ์ , "ศึกษาเด็กจากภาพที่เขาวาด," ประชาศึกษา (ธันวาคม, 2506) : 267.

บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

มิลเลอร์ กล่าวว่า เกิดองค์การที่จะทำงานด้วยความอิสระ เพื่อแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อ พัฒนาแนวความคิดนั้น ¹

ทิวอี้ กับบลิว ชอมเบอร์ (Dewey W. Chamber) กล่าวว่า

ลักษณะของห้องเรียนที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้นจะต้องจัดให้มีชั่วโมงว่างและมีท่างเพื่อให้เกิดใฝ่ใชทำงานอย่างอิสระบาง ในเวลาที่เขาต้องการ และสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่มแตกต่งของอนุญาติให้เขาได้แยกออกจากกลุ่มและทำงานเพียงคนเดียว เมื่อเขาต้องการช่วงเวลา ²

จากผลการศึกษาของ คาร์ล โรเจอร์ กล่าวว่าภาวะที่ส่งเสริมให้คนกล้าคิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาวะที่มึความปลอดภัยทางจิต กล่าวคือ เกิดความรู้สึกว่าจะเองมีค่า และยอมรับคาของคนแต่ละคน เคารพในความคิดเห็นของคนอื่น รวมทั้งภาวะที่มึเสรีภาพทางใจ ทุกคนทำงานด้วยความสบายใจ ไม่ต้องกลัวการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ประเมินผลจากกลุ่มอย่างรุนแรง ทำงานด้วยความสบายใจ ไม่ต้องกลัวการวิพากษ์วิจารณ์ หรือ ประเมินผลจากกลุ่มอย่างรุนแรง ³

1

Miller, A Practical Guide for Kindergarten Teachers, p.51.

2

Dewey W. Chamber, "Signposts for Creative Teaching," Instructor (October 1968) : 57.

3

C.R.Rogers, Towards a Theory of Creativity" : In Creativity, Edited by P.E.Vernon (Harmondsworth : Penquin Book, 1970), pp.146-149.

นอกจากนี้ เควท ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า "อารมณ์ขันเป็นสิ่งสำคัญต่อการคิดแบบสร้างสรรค์ และบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น จะต้องปลอดภัยและผ่อนคลายไม่ต้องเครียด ¹

สมิท ² และ ฮิลเกรท ³ (Smith W. Edward and Hildreth Gertude) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า บรรยากาศภายในโรงเรียนและในห้องเรียนมีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมาก ห้องเรียนที่เด็กสามารถแสดงความคิดใหม่ ๆ แปลก ๆ ของตนเองโดยเฉพาะได้เต็มที่ และนักเรียนมีความรู้สึกเป็นอิสระไม่ถูกควบคุมจากระเบียบวินัยที่เคร่งครัดจนเกินไป รวมทั้งมีการส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง ยอมรับในห้องเรียนที่สนับสนุน การคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

เขาวานา ยูทิสสุริยพันธ์ ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีบรรยากาศแบบเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ไม่เคร่งครัดในระเบียบมากนัก เช่น โรงเรียนสาธิต ต่าง ๆ ปรากฏว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนที่มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่แบบแผนเคร่งครัด ⁴

¹ ยูทา ซอนนคราม , "การสร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ตามรอยกรอง สำหรับชั้นประถมศึกษาที่สี่," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519), หน้า

² Smith W. Edward and others, The Educator's Encyclopedia (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1961), p. 661.

³ Gertude, Introduction to the Gifted, p.

⁴ เขาวานา ยูทิสสุริยพันธ์ การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมและมัธยมระหว่างโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนที่โชฬาลงกรณ์ (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514), หน้า 12-15.

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดอาจสรุปได้ว่า บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้แก่บรรยากาศที่เต็มไปด้วยการยอมรับ และการกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และในทางตรงกันข้าม ความคิดสร้างสรรค์ก็อาจหยุดชะงักลงได้เมื่ออยู่ในภาวะที่จำกัด

บทบาทของพ่อแม่ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

มุสเซน (Musen) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือเด็กที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ถกเถียงปัญหาต่าง ๆ ได้ และบิดามารดาให้ความอบอุ่น เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น นอกจากนี้ มุสเซนและคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมและบรรยากาศในบ้าน พบว่า พ่อแม่และบรรยากาศภายในบ้านมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็กมาก เด็กที่มาจากบ้านและสิ่งแวดล้อมที่เป็นแบบประชาธิปไตย จะเป็นผู้มีลักษณะคล่องแคล่ว กล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้น¹

เฮอริลอค ได้รวบรวมผลงานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ คือ บิดามารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือการให้ความรัก เคารพในสิทธิของเด็ก ให้ความเท่าเทียมกันในครอบครัว การอบรมเช่นนี้ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์สูง ส่วนการเลี้ยงดูแบบอิตาเลียน ทำให้เด็กขาดความคิดริเริ่มและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง²

¹ กรมการฝึกหัดครู , การวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทยในระดับอนุบาล - ป.4 (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู , 2522) หน้า 10.

²

เรื่องเดียวกัน.

แอนโทนอฟสกี (Antonovsky) ค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างการ
 อบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา แบบให้ความรัก แบบเรียกรองจากเด็ก และแบบจำกัด
 สิทธิของเด็กกับพฤติกรรมที่แสดงออก พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทั้งสองเกิดได้
 จากการเติบโตใหม่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความรักของมารดา โดย
 การอุ้ม การเล่นควย และการปกป้องดูแลของมารดา การที่ความคิดสร้างสรรค์
 สัมพันธ์กับการแสดงความรักของมารดานั้น เพราะการแสดงความรักเป็นการเอาใจใส่
 เด็ก ทำให้เด็กได้รับความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งทำให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของ
 ตนเอง ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์¹

วินิต เกตขำ ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู กับความ
 คิดสร้างสรรค์ของเด็ก พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความอบอุ่น และการ
 ให้ความสำคัญแก่เหตุผลต่าง ๆ อันมีบรรยากาศเป็นประชาธิปไตย มีแนวโน้มว่าจะทำ
 ให้บุตรมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษตามอารมณ์อย่างไม่มี
 เหตุผล ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของบิดามารดาที่ปล่อยปละละเลยบุตรนั้น มีความสัมพันธ์ทาง
 ลบกับความคิดสร้างสรรค์อย่างเห็นได้ชัด²

¹ เรื่องเดียวกัน.

² วินิต เกตขำ, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของ
 พ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และผลความวิตกกังวลของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุโขทัย," (ปริญญาโทพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัย
 วิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515), หน้า 40.

นอกจากนี้ ธีรยุทธ วิเชียรโชติ ไค้โฮขอสั่งเกล้าฯ สังคมไทยแบบเก๋มั้น
เป็นแบบไมตรีสัมพันธ์ ซึ่งมีระบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบไม่เน้นการฝึกหัดให้พึ่งตัวเอง
แต่เป็นการให้พึ่งผู้ใหญ่ อบรมแบบให้ความปกป้องคุ้มครองให้ความรักแต่ไม่เป็นการให้
เหตุผล เป็นการเสียสละจึงทำให้บุคลิกของคนไทยเป็นแบบลักษณะตามความเอื้อเพื่อ
เกรงอกเกรงใจ ซากความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ¹

จากการวิจัยคนควาตังกล่าวจะเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูในวัยต้นของชีวิต
เป็นช่วงเวลาที่สำคัญยิ่ง ในการปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์แก่เด็ก ซึ่งวิธีการอบรมเลี้ยง
ดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีที่จะสนับสนุนความเจริญงอกงามทางด้านความคิดสร้างสรรค์
ของเด็กให้พัฒนาถึงขั้นสูงสุด

บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

แฟรงค์ อี. วิลเลียมส์ (Frank E. William) กล่าวว่า

"การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นการสอนเด็กให้รู้จักการคิด การแสดง
ความรู้สึกและการแสดงออกในวิถีทางของความคิดสร้างสรรค์" ² นอกจากนี้เขายัง
อธิบายว่า การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นมีวิธีการสอนที่สอนในวันนั้น แต่ใน
วันพรุ่งนี้เลิกสอน และไม่ใช่วิธีการสอนที่สอนไปเป็นแล้วต่อไปเด็กกลับแตกการสอนเพื่อ
ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์คนนั้นจะต้องสอนอย่างต่อเนื่องกันไปเป็นลำดับในทางตรง ได้แก่

1

ธีรยุทธ วิเชียรโชติ , "ทฤษฎีสังคมไมตรีสัมพันธ์," พัฒนาวัคผล
(กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2516) , หน้า 32.

2

Frank E. William, "Teaching for Creativity,"
Instructor (December 1971) : 42.

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในทางอ้อม ได้แก่ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ระเบียบและความสามารถในการแสดงออก¹

มิลเลอร์ กล่าวว่ "ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ค้นหาความสามารถทางด้านความคิดสร้างสรรค์ภายในตัวเด็ก จากสิ่งต่าง ๆ ที่เขาพบ และกระทำ จากการสังเกตอย่างใกล้ชิดเวลาเขาทำกิจกรรมหรือทำงาน"² นอกจากนี้เขายังกล่าวอีกว่า

ครูที่ต้องการจะสนับสนุนเด็กให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นต้องสร้างความมั่นใจให้เด็กชนกับเด็ก เพื่อให้เขากล้าที่จะแสดงความสามารถของเขาออกมา และครูไม่ควรเปรียบเทียบงานของเด็กกับเพื่อน ๆ คนอื่น หรือ วิจารณ์งานของเด็ก โดยเอามาตรฐานของผู้ใหญ่เป็นเครื่องวัด นอกจากนั้นครูควรช่วยให้เด็กเข้าใจควยว่า ผลงานของเด็กแต่ละคนนั้นมีคุณค่าเพราะเป็นการแสดงออกถึงความความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันในด้านศิลปะ และสิ่งอื่น ๆ ความภาคภูมิใจจะมาพิจารณาถึงรูปแบบของขนาดและการออกแบบของเด็กแต่ละคน

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการค้นพบ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ดังนั้นครูจึงควรมีทัศนคติที่ถูกต้องความคิดสร้างสรรค์ เข้าใจถึงคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการ

1

Ibid.

2

Miller, A Practical Guide for Kindergarten Teachers,

p.195.

3

Ibid, p.51.

เรียนการสอนและยังช่วยให้พัฒนาการของเด็กทุก ๆ ด้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 ควบ

เบลท์ และ เคลาส์ไมเออร์ (Blaunt and Klausmier)

ได้เสนอแนะวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนและกระตุ้นการแสดงความคิดหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนการ
แสดงออกทางอารมณ์
2. เน้นสถานการณ์ที่จะส่งเสริมความสามารถอันจะนำไปสู่ความคิดสร้าง
สรรค์ เช่น ส่งเสริมความคิดริเริ่ม เป็นต้น ตลอดจนไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียน
ให้เป็นไปในรูปแบบเดียวตลอด
3. อายพยายามหลอหลอม หรือ กำหนดแบบให้นักเรียนมีความคิดและ
บุคลิกภาพเหมือนกันไปหมดทุกคน แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสิ่งแปลก ๆ
ใหม่ ๆ ตลอดจนความคิด และวิธีการที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ควบ
4. อย่าเข้มงวดกวดขัน หรือ ยึดมั่นอยู่กับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการ
กระทำ หรือ ผลงานอยู่เพียงสอง หรือสามอย่างเท่านั้น สิ่งอื่นใดที่นอกเหนือไปจาก
แบบแผนเป็นสิ่งผิดไปเสียหมด
5. อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลแต่เฉพาะผลงาน หรือ การกระทำซึ่งมีผู้
ทดลองทำและเป็นที่ยอมรับกันแล้ว ผลงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก็น่าจะมีโอกาสได้รับรางวัล
หรือคำชมเชยควบ ¹

1

ชาดูชัย อินทรประวัติ , "ระเบียบวินัยกับความคิดสร้างสรรค์,"

วิทยาสาร (8 กรกฎาคม 2518) : 19.

ลีโอนาร์ด, แวนดีแมน และ ไมล์ (Leonard, VanDeman and Miles)
 ได้เขียนว่า "ในการสอนเพื่อให้เกิดการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์บนตอง
 การเวลาและความอดทนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" ¹

นุสเซ็น และ คริสเตนเซ็น (Knudsen and Christensen)
 กล่าวว่า "การช่วยเหลือเด็ก ครูจะต้องระลึกเสมอว่า เด็กนั้นเหมาะสมกว่า
 ผู้ใหญ่ และประสบการณ์ของเด็กเล็ก ๆ นั้นก็เป็นสิ่งทอใยใกล้ตัวเด็กในสภาพแวดล้อม
 รอบ ๆ ตัวเด็กนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเขาโตขึ้น ได้มีการติดต่อกับคนอื่น ๆ
 มากขึ้น ประสบการณ์ของเด็กก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย" ²

จากข้อความข้างต้นทำให้เห็นได้ชัดเจนา ความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่อง
 ที่ต้องการความเข้าใจและทัศนคติที่ดีจากครู และผู้ใกล้ชิด เด็กอย่างแท้จริง จึงจะ
 สามารถส่งเสริม สนับสนุน เด็กได้อย่างเต็มที่ และเป็นไปในแนวทางที่ถูกตอง แต่
 อย่างไรก็ตาม ครูก็ควรพยายามฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ด้วย ดังที่
 ยูพา ขอนคราม กล่าวว่า

อย่างไรก็ตามในการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บนครูจำเป็นจะต้องพัฒนา
 ตนเองให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพในการสร้างสรรค์เสียก่อน มิเช่นนั้นแล้วครูจะมี
 ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีเกี่ยวกับความคิด
 สร้างสรรค์เพียงใดก็ตามก็ไม่อาจจะทำให้เขาบรรลุเรียนการสอนประสบผล
 สำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษา และไม่อาจที่จะสนับสนุนให้เกิดความคิด
 สร้างสรรค์ได้ ³

¹ Leonard, Van Deman and Miles, Foundations of Learning
 in Childhood Education , p.98.

² Knudsen & Christensen, Children's Art Education
 (Peoria, Illinois : Chas A. Bennett Co., 1957), p.15.

³ ยูพา ขอนคราม, "การสร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ตามรอยกรอง
 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่สี่," (วิทยุวิทยุพนธปริชญานมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 23.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยุพา ขนอนคราม ได้สร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ตามรอยกรอง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูภาษาไทยในโรงเรียนประถม ของกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนประถมสาธิตต่างมีความเห็นตรงกันว่า แบบฝึกการ เขียนแบบสร้างสรรค์ตามรอยกรองนี้เป็นแบบฝึกที่น่าพอใจประกอบการสอนเขียนรอยกรอง ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ได้อย่างเหมาะสมมาก ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความ คิดเห็นของครูในโรงเรียนทั้ง 2 สังกัด ปรากฏว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01¹

ประจวบพร ศุภกรเจริญ ได้สร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์สำหรับ ชั้นประถมศึกษาปีที่สอง ผลการวิจัยปรากฏว่า หลังการใช้แบบฝึกที่สร้างขึ้น คะแนนเฉลี่ย ของความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาตามทฤษฎีของกิลฟอร์ดมากกว่าคะแนนเฉลี่ยของ ความ คิดสร้างสรรค์ทางภาษาก่อนการใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่าแบบ ฝึกที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ดเพิ่มขึ้น

¹ เรืองเดียดกัน , หน้า ก.
67.

² ประจวบพร ศุภกรเจริญ , " การสร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2," หน้า จ.

แบบฝึกตั้งคำถามมาแล้ว เป็นแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางด้านการเขียนสำหรับ
เด็กระดับประถมศึกษาทั้งสองเล่ม แต่สำหรับเก็บระดับปฐมวัยยังไม่แบบฝึกเกี่ยวกับเรื่องของ
ความคิดสร้างสรรค์เลย

ทางด้านศิลปะและความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ทำการศึกษาไว้คือ
อัจฉรา แยมสรวล ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์วิชาวาดภาพกับความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียน และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับประถม
ศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สรุปผลการวิจัยว่า ผลสัมฤทธิ์วิชาวาดภาพ
ความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ แตกความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย คือมีประสิทธิภาพในการทำนาย
เพียง 2-6% นอกจากนั้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน คือ
มักจะคิดได้คล่องแคล่ว มีขอบเขตในการคิดกว้างขวางและมีความคิดใหม่ๆ ที่เป็นอิสระของ
ตนเองใกล้เคียงกัน¹

พงษ์ชัย พงษ์ผลไพฑูริย์ ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลการวิจัยว่า ความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์
หมวดวิชาศิลปศึกษา สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ แต่ไม่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์
หมวดวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาที่เน้นเนื้อหาและความจำ ผลการวิจัยนี้เป็น

¹อัจฉรา แยมสรวล, "ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์วิชาวาดภาพกับความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2519), หน้า 51

การยืนยันให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้น
 อยู่กับเนื้อหาวิชา กล่าวคือ วิชาที่อยู่ในขอบเขตของการใช้ความสามารถด้านการคิด
 สร้างสรรค์โดยตรงจะมีความสัมพันธ์สูงกับความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นผลการวิจัยจึงปรากฏ
 ว่า วิชาศิลปศึกษาเป็นตัวทำนาย (Predictor) ความคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าวิชา
 ภาษาไทย และวิชาภาษาอังกฤษ¹

อาร์ รังสินนท์ ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบระหว่างเด็กไทยและเด็ก
 อเมริกัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องความคิดริเริ่ม (Originality) ความละเอียดละออ
 (Elaboration) ความไม่ยอมจำนนต่อปัญหา (Resistance to quick
 closure) การมองภาพในแง่มุมต่าง ๆ กัน (Un-usual Visual Perspective)
 การเคลื่อนไหว (Movement) การมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายใน (Internal Visual
 Perspective) ตัวอย่างประชากรที่ใช้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชายหญิง 120
 คน จากสาขาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน และ
 โรงเรียนอนุบาลศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช นักเรียนหญิง-ชาย ป.2 รวม 120 คน
 จาก the State of Georgia school system สรุปผลการวิจัยว่า

(1) ด้านความคิดริเริ่ม (originality) เด็กไทยและเด็กอเมริกัน
 มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กไทยมีความสามารถมากกว่าเด็กอเมริกัน แต่ไม่มีความ
 แตกต่างระหว่างเด็กชายไทยและเด็กหญิงไทย และไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กชาย
 อเมริกันและเด็กหญิงอเมริกัน
 (ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศหญิง - เพศชาย ทั้งไทยและอเมริกัน)

¹ พงษ์ชัย พัฒนผลไพฑูริย์, "การคิดสร้างสรรค์และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 30.

(2) ความละเอียดละเอียด (Elaboration) เด็กไทยและเด็กอเมริกันมีความสามารถแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กอเมริกันมีความสามารถมากกว่าเด็กไทย ส่วนความแตกต่างระหว่างเพศทั้งไทยและอเมริกันไม่มีความแตกต่างกัน คือ ไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กหญิงไทย และเด็กชายไทย และไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กชายอเมริกัน และเด็กหญิงอเมริกัน

(3) ความการไม่ยอมจำนนต่อปัญหา (Resistance to quick closure) เด็กไทยและเด็กอเมริกันมีความสามารถแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กไทยมีความสามารถมากกว่าเด็กอเมริกัน ส่วนความแตกต่างระหว่างเพศ เด็กหญิงไทยมีความสามารถมากกว่าเด็กชายไทย แต่เด็กหญิงอเมริกันและเด็กชายอเมริกัน ไม่มีความแตกต่างกัน

(4) การมองภาพในแง่มุมที่ต่าง ๆ กัน (Unusual Visual Perspective) เด็กไทยและเด็กอเมริกันมีความสามารถแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กไทยมีความสามารถมากกว่าเด็กอเมริกัน ส่วนความแตกต่างระหว่างเพศ เด็กชายไทยและเด็กหญิงไทยไม่มีความแตกต่างกัน และเด็กชายอเมริกันและเด็กหญิงอเมริกันก็ไม่มีความแตกต่างกัน

(5) การมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายใน (Internal Visual Perspective) เด็กไทยและเด็กอเมริกันมีความสามารถแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กไทยมีความสามารถมากกว่าเด็กอเมริกัน ส่วนความแตกต่างระหว่างเพศ เด็กชายไทยไม่มีความแตกต่างกัน และเด็กชายอเมริกันและเด็กหญิงอเมริกัน ก็ไม่มีความแตกต่างกัน

(6) การเคลื่อนไหว (Movement) ทั้งเด็กไทยและเด็กอเมริกันมีความสามารถเท่าเทียมกัน¹

¹ Rungsinan, Aree, "Originality, Elaboration, Resistance to Quick Closure, Unusual Visual Perspective Movement, and Internal Visual Perspective among Second Grade Children in Thailand and Georgia (U.S.A.), Doctoral Dissertation, University of Georgia, 1976.

เรย์ วี. แสตมป์ (Ray V. Stamp) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาของนักศึกษาที่เรียนศิลปะ และไม่เรียนศิลปะพบว่าความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กัน และนักเรียนที่เรียนศิลปะได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าพวกที่ไม่เรียนศิลปะ ¹

แฟรงค์ อี. วิลเลียมส์ (Frank E. William) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับความคิดริเริ่มกับคะแนนของวิชาการหมวดคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปภาษา ดนตรี และศิลปะ ผลปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดริเริ่มกับคะแนนรวมหมวดศิลปภาษา วิชาดนตรี และ วิชาศิลปะ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ²

¹ Ray V. Stamp, "Relationship of Measures of Creativity General Intelligence, and Memory," Disertation Abstract, 24:12:5258, June, 1964.

² Frank E. William, "Training Children to be Creative May have Little Effect on Original Classroom Performances," Current Readings in Psychology edited by Henry Clay Lingken Fredrica Lingron (New York : John Wiley Sons Inc., 1971), pp. 352-358.

ทฤษฎีพื้นฐานในการสร้างแบบฝึก

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์นั้น กระทำได้โดยการสร้างแบบทดสอบชนิดต่าง ๆ ขึ้นนำไปทดสอบ จากผลการทดสอบเพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ทำให้สามารถจะอนุมานได้ถึงโครงสร้างที่แสดงออกถึงสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์และทำให้เกิดทฤษฎีต่าง ๆ ขึ้น

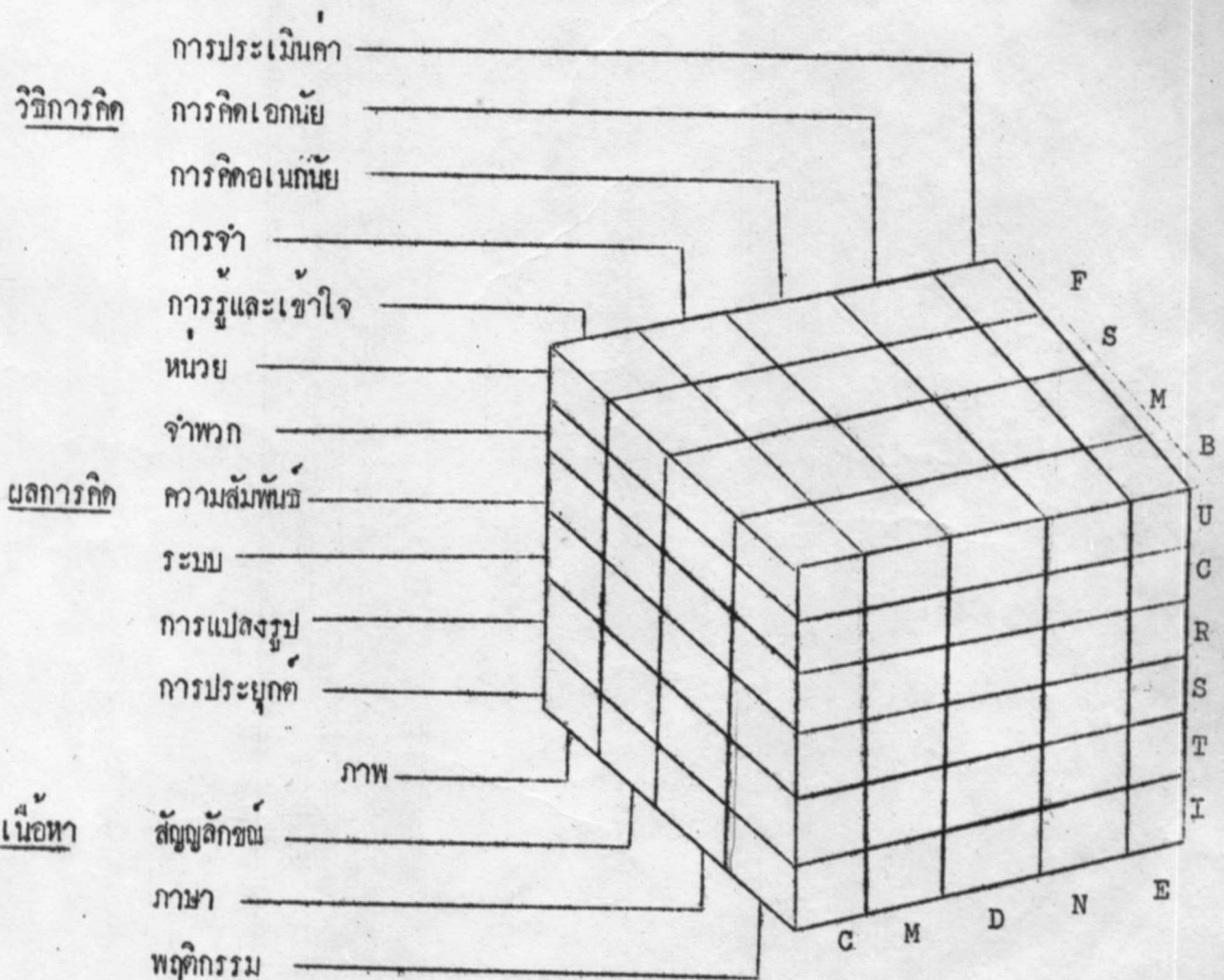
ชาร์ล สเปียร์แมน (Charles Spearman) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ กล่าวไว้ว่า สมรรถภาพทางสมองของคนมีองค์ประกอบอยู่ 2 ประการคือ

1. สมรรถภาพที่เป็นพื้นฐานทั่วไป
2. สมรรถภาพโดยเฉพาะ

เซอร์สโตน (Thurstone) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบวิเคราะห์สมรรถภาพทางสมองด้านพื้นฐานของมนุษย์ออกมาเป็น 7 ประการคือ

1. สมรรถภาพด้านภาษา
2. สมรรถภาพด้านตัวเลข
3. สมรรถภาพด้านความจำ
4. สมรรถภาพด้านความคล่องแคล่วในการใช้คำ
5. สมรรถภาพด้านเหตุผล
6. สมรรถภาพด้านมิติสัมพันธ์
7. สมรรถภาพด้านการรับรู้

กิลฟอร์ด นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ศึกษาวิจัยขยายทฤษฎีตัวประกอบพหุคูณ
 ของเซอร์สโตน โดยได้วิเคราะห์ที่ประกอบของแบบทดสอบวัดสติปัญญาที่มีอยู่ในสมัยนั้น และ
 ได้เสนอทฤษฎีโครงสร้างทางสมอง (Structure of intellect Theory) อธิบาย
 ความสามารถทางสมองของมนุษย์เป็นแบบจำลอง 3 มิติ (Three dimensional Model)
 ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองสามมิติ (The Faces Of intellect Model)ตามทฤษฎี
 โครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ด

มิติแรกเป็นเนื้อหา (Contents) แยกออกเป็นภาพ (Figural)
สัญลักษณ์ (Symbolic) ภาษา (Semantic) และพฤติกรรม (Behavioral)

ภาพ หมายถึงข้อมูลที่เป็นรูปธรรม สามารถที่จะรับรู้ และระลึกออกมาได้
เช่น ภาพต่าง ๆ เสียงต่าง ๆ เมล็ด

สัญลักษณ์ หมายถึงข้อมูลที่อยู่ในรูปเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข
ตัวโน้ตทางดนตรี รวมถึงสัญญาณต่าง ๆ ทั่ว

ภาษา หมายถึงข้อมูลที่อยู่ในรูปของถ้อยคำ ความหมายต่าง ๆ กัน แตกต่างอย่าง
ไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มี เช่น ภาษาใบ

พฤติกรรม หมายถึงข้อมูลที่อยู่ในรูปกิริยาอาการของมนุษย์ และเป็นเนื้อหาที่
กิสพอร์ทเพิ่มเติมเข้ามาในโครงสร้างทางสมอง โดยไข้หลักเหตุและผล

มิติที่สองเป็นวิธีการคิด (Operations) แยกออกเป็นกรรับรู้และเข้าใจ
(Cognition) การจำ (Memory) การคิดอเนกนัย (Divergent Thinking)
การคิดเอกนัย (Convergent Thinking) และการประเมินค่า (Evaluation)

การรับรู้และเข้าใจ หมายถึงความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จัก และมีความ
เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการรู้จัก และเข้าใจสิ่งที่แปลกออกไปได้ เช่น เมื่อเห็น
ก็เข้าใจได้ว่าเป็นปลา

การจำ หมายถึงความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสะสม เก็บรวบรวมข้อมูล
ต่าง ๆ ที่รู้จักไว้ได้ และสามารถระลึกออกมาในรูปเดิมได้ตามที่ต้องการ เช่น เมื่อได้เห็นภาพ
อะไรมาแล้ว เมื่อถามถึงส่วนประกอบของภาพนั้นก็สามารถบอกได้ถูกต้อง

การคิดนอกกรอบ หมายถึงความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยไม่จำกัดจำนวนจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ เช่น สามารถสร้างภาพจากรูปสามเหลี่ยมให้เป็นภาพต่าง ๆ มากมายที่สุด

การคิดเชิงนามธรรม หมายถึงความสามารถของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลที่ดีที่สุดและถูกต้องที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

การประเมินค่า หมายถึงความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลจากข้อมูลที่กำหนดให้ และสรุปได้ว่าข้อมูลอันใดมีลักษณะสอดคล้องกับเกณฑ์นั้น

มิตินี้สามเป็นผล (Products) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ออกมาจากวิธีการแบบต่าง ๆ แบ่งออกเป็นหน่วย (Units) จำพวก (Classes) ความสัมพันธ์ (Relations) ระบบ (Systems) การแปลงรูป (Transformations) และการประยุกต์ (Implications)

หน่วย หมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวและแตกต่างไปจากสิ่งอื่น ๆ เช่น นก มา ช่าง เป็นต้น

จำพวก หมายถึงกลุ่มของหน่วยต่าง ๆ ที่มีลักษณะบางประการร่วมกัน เช่น คน แมว ปลา วาฬ เป็นจำพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนม

ความสัมพันธ์ หมายถึงการเชื่อมโยงของผลที่ได้จากการจับคู่เข้าด้วยกันโดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์อาจอยู่ในรูปหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เป็นต้น เช่น พระกับวัด คนกับบ้าน นกกับรัง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

ระบบ หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลาย ๆ ฐาน
 ด้วยกันอย่างมีระเบียบแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน เช่น 1 3 5 7 9 เป็นระบบ
 เลขคี่

การแปลงรูป หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การปรับปรุง การให้คำนิยาม
 ใหม่ การขยายความ หรือ การจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ให้รูปร่าง
 ต่างไปจากเดิม เช่น การแปลงรูป เป็น

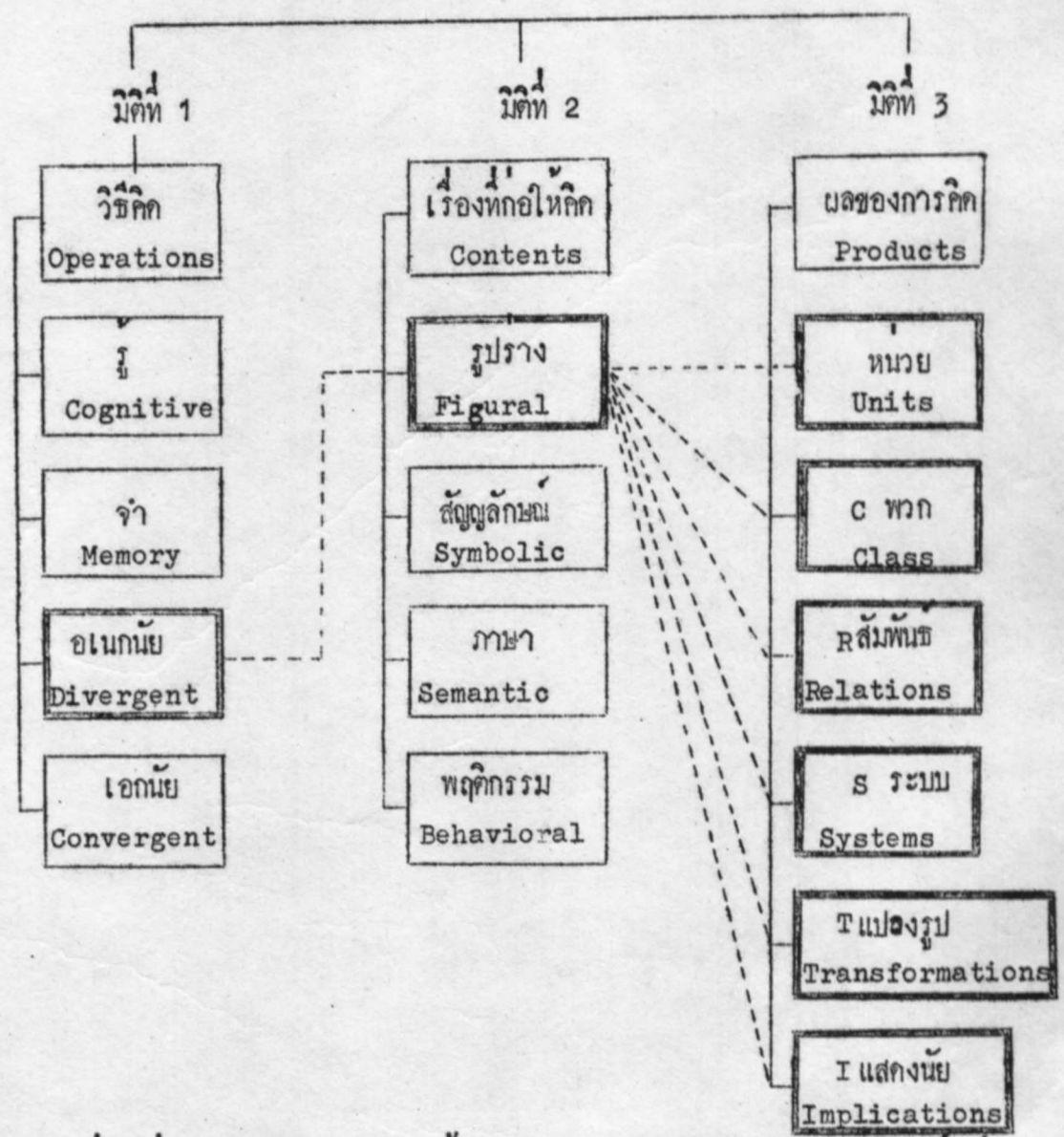
การแสดงนัย หมายถึง การคาดหวังหรือทำนายอะไรบางอย่างจากข้อมูล
 ที่กำหนดให้ เช่น เมื่อ คาดว่าเป็นภาพว่า ¹

¹
 จรินทร์ ประสงค์สม, "ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองทางรูปภาพ
 (Figural Content) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และ
 คณิตศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517),
 หน้า 7 - 10.

ที่มาของแบบฝึกตามโครงสร้างสมรรถภาพทางสมอง

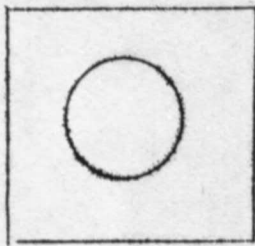
ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด

สมรรถภาพทางสมองของคน

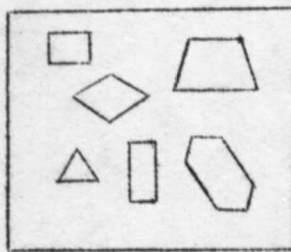

ภาพที่ 3 ที่มาของแบบฝึกตามโครงสร้างสมรรถภาพทางสมองตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด

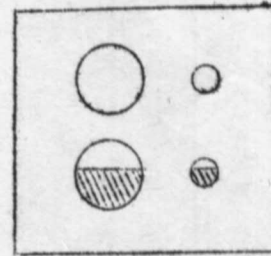
1 ประชุมพร ศุกรเจริญ, "การสร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่สอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519). หน้า 43.

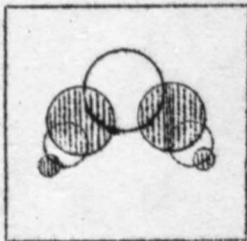
Units

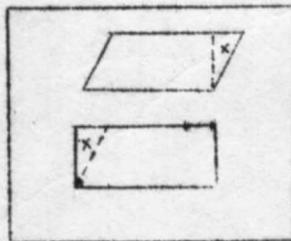
Classes

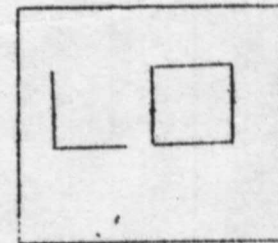
Relations

Systems

Transformations

Implications

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบผลการคิดทั้ง 6 ด้านตามทฤษฎีโครงสร้างทางสมอง
ของกิลฟอร์ดในคานภาพ²

J.P. Guilford. The Nature of Human Intelligence.

New York : (McGraw-Hill Book Co., 1971), p.63.